

Dawkins dogmatist

ALISTAIR MCGRATH i JOANNA COLLICUT MCGRATH,
Dawkinsova iluzija? Ateistički fundamentalizam i nijekanje božanskog, Teovizija, Zagreb, siječanj 2012., 149 str.

Nakon izlaska knjige *Iluzija o Bogu* Richarda Dawkinsa mnogi filozofi i drugi intelektualci pišu svojevrzne odgovore Dawkinsu. Neki, kao primjerice Terry Eagleton u svojoj knjizi *Razum, vjera i revolucija*, taj odgovor uklapaju u opširniju raspravu o gorućim pitanjima današnje kulture. Drugi, kao Keith Ward u svojoj knjizi *Zašto gotovo sigurno ima Boga*, pišu izravne odgovore Dawkinsu ukazujući na provizornost i neodrživost njegovih stavova. Ovim drugim putem polaze i Mcgrathovi koji u svojoj knjizi, podijeljenoj u četiri poglavlja, „U zabludi o Bogu“, „Je li znanost pobila postojanje Boga“, „Koja su podrijetla religije“, „Je li religija zla“, vrlo oštromunno pokazuju kako je Dawkinsovo znanje o Bogu i religiji, koje tako zdušno napada, iznimno oskudno.

No ta činjenica ne sprječava Dawkinsa da religiju proglasi besmislenim naklapanjem. Štoviše, svjetski priznati popularizator znanosti ne staje na tome. On za religiju kaže kako je opasna i kako truže ljudske umove. Uspoređuje ju s nekim virusom koji je zahvatio čovjekov um i teško ga se iskorjenjuje. Upravo na ove stavove odgovara bračni par Mcgrath. Alistair Mcgrath priznaje da je i sâm bio ateist do studentskih dana kada u njemu počinje polagana preobrazba koja se dovršava nakon stjecanja doktorata iz molekularne biofizike. Tada, umjesto da se nastavi baviti biofizikom, napušta svoje tadašnje zvanje i počinje se baviti teologijom.

Glavna je poruka *Iluzije o Bogu* kako je Bog psihotični delinkvent kojeg su izmislili ludi i zalučeni ljudi, kako je vjera slijepo povjerenje u nedostatku dokaza ili čak nasuprot dokazima. To je ostatak iz djetinjstva čovječanstva koje će se nadići kada ljudi dosegnu prosvijetljenu razinu razumnosti uz pomoć suvremene pozitivne znanosti. Koliko je ova otrcana Feuerbachova, Comteova i Freudova floskula koju Dawkins preuzima netočna, pokazuje i činjenica da je postotak onih koji vjeruju

u Boga u Americi veći nego ikada dosad. Ovu činjenicu Mcgrathovi preuzimaju od američkoga humanističkog pisca Michaela Shermera.

Autori također ističu Dawkinsov stav kako se djecu ne bi trebalo poučavati religiji u ranoj dobi zato što djeca tada upijaju sve što ime se kaže i kasnije postaju zagriženi vjernici neosjetljivi na dokaze. Jedini problem ovoga stava jest to što Dawkins predlaže usađivanje druge dogme u mlade neoblikovane dječje umove, dogme o tome kako znanost može objasniti cjelokupnu zbiljnost i kako nam za razumijevanje zbiljnosti nije potrebno ništa osim znanosti. Za ovo je usko vezana i dogma o teoriji evolucije kao jedinome pravome i znanstvenome načinu objašnjena nastanka i razvitka života na Zemlji.

Ovdje dakle nije riječ o znanstvenome zahtjevu da se djeci ne servira ništa osim čistoga znanja, dobivenoga znanstvenim istraživanjem, koje će biti podložno ispravku kada istraživanja pokažu drukčije. Naprotiv, riječ je o zamjenjivanju jedne dogme drugom. Ono što je loše jest činjenica da se jedno učenje, čije su glavne postavke ljubav prema svomu bližnjemu, pravednost i krajnji smisao što ga daje najveće biće koje svijet stvara i za njega se brine, zamjenjuje drugim, kudikamo strašnjim učenjem. Po ovome drugom učenju mi postojimo u bezbožnome, materijalističkome i determinističkome svijetu u kojemu nema mjesta za nikakve vrijednosti; glavne su vrijednosti vlastiti probitak i korist, bez obzira koliko će to biti štetno za druge. Ovaj nazor nužno vodi u nihilizam pa je zbog čisto praktičnih razloga lošiji izbor za poučavanje nevine dječice, ne ulazeći koliko je koji svjetonazor istinit. Mcgrath to lijepo formulira u obliku kratkoga pitanja: „Je li najbolji način rješavanja vjerskog fundamentalizma uvođenje znanstvenog fundamentalizma?“

Kada god govori o religiji, Dawkins uvijek ono patološko predstavlja kao normalno, šupljine predstavlja kao glavninu, a rubove kao središte. Izvrсни su primjeri za to pogrješno tumačenje Tertulijanova i Lutherova fideizma, čije učenje Dawkins smatra argumentima za stav kako se religija uvijek protivila razumu i razumskomu promišljanju. Dawkins ne može ili ne želi shvatiti dublji smisao ovih stavova, primjerice Lutherova stava da je za čovjekov razum nepojmljiv Božji dar čovjeku – spasenje, bez traženja bilo čega zauzvat. Drugi primjer Dawkinsova poprilično

naivnoga shvaćanja, ovoga puta filozofije, očituje se u njegovoj kritici Anselmova dokaza te Tominih argumenata za Božje postojanje. Dawkins samo ponavlja ono što je već davno rekao Kant, iako ni blizu ne dohvaća Kantovu profinjenost i oštromnost. On ove argumente uporno shvaća kao znanstvene dokaze, iako ih ni Anselmo ni Toma nisu tako zamislili, te pokazuje kako oni ne mogu imati znanstveno utemeljenje. Promiče mu činjenica da ovi argumenti žele pokazati unutarnju skladnost ideje o Bogu, misao o tome da je svijet zrcalo Boga, stvoritelja ovoga svijeta.

Dawkins smatra da je religija nešto posve slučajno, „paljenje nečega na krivi način“. Problem njegova poimanja religije nastaje zbog uspoređivanja religije s univerzalnom evolucijom. Vidljivo je međutim da Dawkinsu nedostaje ono u što se najviše kune: njegovu pristupu manjka znanstvene objektivnosti i oštine. Dawkins je toliko znanstveno nepristran da u knjizi od 400 stranica ni na jednome mjestu ne spominje kako je religija donijela barem nekakvu korist čovječanstvu.

Što se tiče Dawkinsova stava da je religija zla, Mcgrath to pobija ističući kako nasilje nije u korijenu nijedne religije, kako je glavna postavka religije koju Dawkins najviše napada, kršćanstva, ljubav prema bližnjemu te kako su iza loših stvari koje se često prišivaju religiji većinom stajali politički a ne religijski razlozi. Mcgrath također navodi da će čovjek, ako se religija ukloni iz njegova života, na njezino mjesto postaviti druge vrijednosti kao što su sloboda, jednakost, novac itd.

Završno, Mcgrath smatra kako je Dawkinsova knjiga najviše namijenjena ateistima čija vjera slabi jer se neki pokret pretvara u fundamentalizam kada osjeća da je u opasnosti; tada on napada vlastite neprijatelje zbog straha od vlastitoga uništenja. On predlaže da na kraju postavimo pitanje koje se nameće nakon opsežnoga razmatranja ove tematike: *Je li ateizam u zabludi o Bogu?*

MATE PENA VA